

УДК 373.1+371.31

І. В. Новіцька,

кандидат педагогічних наук

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

inesanovicka@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0780-0580

Т. М. Колодяженська,

магістрант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

kolodiazh@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СТОСУНКАХ З ОДНОЛІТКАМИ

У статті розглянуто педагогічні умови соціалізації молодших школярів. Доведено, що ефективній соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками сприятиме комплекс педагогічних умов, зокрема: залучення молодших школярів у різні види діяльності; розробка та обґрунтування авторської програми соціалізації молодшого школяра; діагностичне забезпечення процесу соціалізації молодшого школяра. Виокремлено компоненти соціалізації, зокрема когнітивний, мотиваційно-ціннісний та діяльнісно-творчий. Проаналізовано їх зміст, особливості та критерії виявлення. Обґрунтовано положення про те, що процес соціалізації проходить поступово: від рівня до рівня формуються якості особистості, збагачуються знання про соціальну дійсність, накопичується досвід соціальних взаємин молодших школярів.

Ключові слова: соціалізація, молодших шкільний вік, загальноосвітня школа, умови, комплекс педагогічних умов, компоненти та критерії соціалізації.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Актуальність проблеми дослідження зумовлена перетвореннями у сучасному українському суспільстві, що визначають нові умови, у яких відбувається процес соціалізації. В умовах, що склалися, діти стали ніби заручниками певних політичних, соціальних, та економічних реформ. У результаті чого, відбулося зростання соціально незахищених дітей та дітей з девіантною поведінкою. Викликає тривогу і той факт, що до сьогодні на державному рівні не розроблена і не прийнята нова концепція забезпечення процесу соціалізації дітей. Залучення дітей до соціального досвіду є значимим для суспільства. У всьому світі прийнято приділяти особливу увагу дитинству і від того, як пройде соціалізація залежить майбутнє дітей, а значить і майбутнє країни.

Як показують соціально-психологічні дослідження, молодший шкільний вік є сензитивним для процесу соціалізації. При вступі дитини до школи, вирішальним фактором соціалізації стає оволодіння навчальною діяльністю, вироблення обов'язкових шкільних умінь і навичок, формування нових, внутрішкільних, міжособистісних відносин. Завдяки цьому розвивається емоційне та соціальне життя дитини, формується її уявлення про себе і про те, що думають про неї інші. Тому традиційні підходи до проблеми соціалізації молодшого школяра не можуть сьогодні задовольнити соціальні потреби суспільства, чим ускладнюють процес соціалізації дітей. Саме тому є потреба у вивченні проблеми соціалізації молодших школярів, що знаходить своє відображення у соціально-педагогічній та психологічній літературі.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Питаннями соціалізації молодших школярів займалися як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Сутність і структуру проблеми соціалізації досліджували такі вчені, як Т. Говорун, Е. Дюркгейм, О. Заболотна, А. Іванченко, С. Кондратюк, Дж. Коулмен, Т. Кравченко, Т. Парсонс, та ін. Теоретичною базою для вивчення проблем молодшого шкільного віку є роботи Л. Виготського, А. Запорожця, О. Леонтьєва та ін. Психологічний портрет молодшого школяра представлений у роботах Л. Божович, Я. Коломінського, А. Люблінської, М. В. Матюхіної, Д. Ельконіна тощо. Значимість педагогічного сприяння соціалізації молодшого школяра у стосунках з однолітками визначають М. Лукашевич, Г. Махмадамінова, А. Мудрик та ін.

Аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить про зростаючий інтерес до проблеми соціалізації та різних аспектів її дослідження. Так, в останні роки виконано ряд дисертаційних досліджень суміжної тематики, у яких розглядається: роль креативного мислення як чинника соціалізації дітей молодшого шкільного віку (Ю. Курята), особливості гендерної соціалізації молодших школярів (В. Кравець), соціалізації особистості молодшого школяра засобами родинно-побутової звичаєвості (Р. Пріма), соціалізації учнівської молоді в загальноосвітніх та альтернативних закладах середньої освіти в США (О. Заболотна), соціалізації статі як фактору

розвитку Я-концепції (Т. Говорун) та ін. Однак, недостатня увага приділена комплексному дослідженню процесу соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками.

Формулювання мети і завдань статті. З огляду на вищезазначене, метою статті є представлення педагогічних умов соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками та відповідної програми, яка описує процес соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проведення дослідження вимагає визначення та узагальнення поняття "умова" У філософії трактується як категорія, що відображає ставлення предмета до оточуючих його явищ, без яких він існувати не може. Сам предмет виступає як щось обумовлене, а умова як щось зовнішнє, відносно умовне предмету різноманіття об'єктивного світу. Умова складає те середовище, ту обстановку, в якій останні виникають, існують і розвиваються [1: 157]. Ми будемо розглядати в своєму дослідженні певний комплекс педагогічних умов. Для цього виявимо необхідні і достатні умови. Під необхідними умовами сприяння соціалізації особистості молодшого школяра ми розуміємо умови, без яких процес соціалізації не може бути ефективним у повній мірі. Необхідність виділених умов впливає з аналізу психолого-педагогічної літератури, досвіду роботи з молодшими школярами, результатів констатуючого експерименту.

Під достатніми умовами сприяння соціалізації особистості молодшого школяра ми розуміємо умови, які достатні для ефективності розвитку процесу соціалізації молодшого школяра у загальноосвітній школі. Достатність виводиться з результатів дослідно-експериментальної роботи. Отримані дані свідчать про ефективність процесу соціалізації і, отже, дозволяють зробити висновок про достатність запропонованих умов.

У нашому дослідженні комплекс педагогічних умов представляє собою сукупність заходів навчально-виховного процесу в системі роботи загальноосвітньої школи, які повинні забезпечити досягнення високого рівня соціалізації особистості молодшого школяра. Розділяємо погляди М. Забродського і виділяємо наступний комплекс педагогічних умов сприяння соціалізації особистості молодшого школяра [2]:

1. Залучення молодшого школяра у різні види діяльності.
2. Розробка і обґрунтування авторської програми соціалізації молодшого школяра.
3. Діагностичне забезпечення процесу соціалізації молодшого школяра.

Ефективність процесу соціалізації особистості молодшого школяра визначається діагностичним забезпеченням даного процесу у стосунках з однолітками.

Виділимо і охарактеризуємо показники соціалізації особистості молодшого школяра, зокрема: *когнітивний, мотиваційно-ціннісний та діяльнісно-творчий*.

Так, когнітивний включає у себе ряд критеріїв, а саме: формування цілісної картини світу у молодшого школяра. Наявність у дитини повноцінної (для її віку), з точки зору змісту і принципів побудови, картини світобудови можна вважати одним з аспектів успішної соціалізації, оскільки картина світобудови є істотною частиною фонових знання [3: 205]. Картина світобудови, на думку Ю. А. Аксьонової, це система уявлень людини про складові частини, організації та функціонування навколишнього світу, про свою роль і місце в ньому [3: 19]. Ряд науковців зазначають, що завдяки наявності цілісної картини світу, дитина набуває можливість взаємодіяти з оточуючими на основі діалогу, культурних способів пізнання і перетворення реальності на основі цінностей культури [4: 210].

У психології картина світу центрована на "Я", її основу складають події особистого життя.

Важливою складовою когнітивного показника є наявність знань і умінь соціальних відносин для функціонування у соціумі. Важливим для соціалізації дитини є формування вміння організувати соціальні відносини. До того ж, велике значення в регуляції поведінки дитини відіграють правила, діючи відповідно до них, молодший школяр вчиться співвідносити свої вчинки з об'єктивними вимогами, які у них містяться, а саме правило служить дитині орієнтиром у виборі певних дій або оцінки поведінки однолітків [5].

Результати психолого-педагогічних досліджень доводять, що ознайомлення з правилами служить засобом формування слухняності і дисциплінованості, доброзичливих відносин з однолітками, культури поведінки та спілкування (Р. Берне, Г. Гандзілевська, Т. Говорун, А. Гримова, О. Заболотна, В. Кравець та ін.). У той же час на практиці часто можна спостерігати розбіжність між знаннями дітей та їх реальною поведінкою, що свідчить про формальне їх засвоєння.

У зв'язку з цим, актуально поставити питання про виховання свідомого ставлення до правил поведінки, а саме: знання правил, розуміння їх справедливості, усвідомлення моральної цінності і особистісної значущості для себе і для оточуючих; відповідність вчинків відомим правилам і саморегуляції поведінки [6: 63].

Мотиваційно-ціннісний показники характеризується, насамперед, сформованістю ціннісних уявлень. Поняття "цінність", що використовується у філософії, психології, соціології та педагогіці, застосовується для позначення властивостей об'єктів і явищ, а також теорій і ідей, які служать еталоном якості та

ідеалом належного у відповідності із соціально-обумовленими пріоритетами розвитку культури.

Особливе місце серед особистісних якостей займають гуманістичні цінності – доброта, милосердя, патріотизм, працелюбність, щирість, вірність, щедрість та ін. Ці якості необхідні для того, щоб дитина навчилася жити в суспільстві за законами гуманізму, тобто узгоджувати власні потреби і прагнення із потребами і прагненнями оточуючих її людей, ставитись до людини як до найбільшої цінності на Землі.

Необхідність особливої уваги до виховання гуманістичних цінностей у дітей молодшого шкільного віку обумовлена тим, що вони є, безумовно, умовою залучення дитини до культури людства. За допомогою гуманістичних цінностей забезпечується оволодіння нормами і правилами взаємодії із суспільством (оточуючими людьми), а саме це і є змістом культури. Тому, якщо дитина виховується на засадах гуманізму, то її входження в світ культури відбувається набагато легше, а її трудове, розумове, естетичне виховання вимагає від дорослих набагато менше зусиль.

На наш погляд, виховання гуманістичних цінностей у дітей молодшого шкільного віку повинно мати певний механізм, який складається з наступних етапів: визначення і характеристика гуманістичної цінності (наприклад, почуття відповідальності – це вміння самостійно спонукати себе турбуватись про інших); шляхи, умови і засоби формування гуманістичної цінності. Дитина повинна поступово підійти до свідомого розуміння певної гуманістичної цінності (наприклад, відповідальність формується у дітей шляхом розуміння своєї залежності від оточуючих людей і обставин, а також потребує виконання тих дій, які забезпечують нормальне спільне життя в соціумі). Засобами формування гуманістичної цінності можуть виступати твори художньої літератури, витвори мистецтва, музика, приклади із життя видатних людей та ін.; створення нестандартних ситуацій для закріплення і перевірки "оволодіння" дитиною гуманістичною цінністю (використання ролевих ігор, тематичних сімейних вечорів, зустрічей із цікавими відомими людьми тощо).

Таким чином, спільними зусиллями батьків і педагогів у молодших школярів необхідно формувати такі якості, як відповідальність, працелюбність, милосердя, патріотизм, почуття обов'язку та ін. Але деякі педагоги, які працюють з дітьми молодшого шкільного віку, нерідко припускаються помилки, вважаючи, що займатись цією справою повинні лише батьки. Практика доводить: більшість батьків не уявляє, в якому віці і під впливом яких факторів складається механізм гуманного розвитку дитини. Педагог, який буде знати цей механізм, зможе і повинен виступити в якості консультанта при вирішенні питань морального становлення дитини.

Такий критерій, як уміння робити моральний вибір виявляє співвідношення між засвоєними знаннями дитини про норми, правила поведінки, цінності та ставлення до них. Здатність молодшого школяра вирішувати моральні ситуації, а також внутрішнє прагнення до прийняття духовних цінностей – це показник вміння дитини здійснювати моральний вибір [7].

Одним з еталонів мотиваційно-ціннісного критерію є здатність визначати мотив поведінки в різних ситуаціях і співвідносити його з результатом. Це буде можливе лише тоді, коли ідеї, які формуються у свідомості дитини, набуватимуть суб'єктивного, особистісного сенсу, адже саме мотив – це спонукання до діяльності, спрямованість його активності.

Необхідною умовою соціалізації є наявність цілісної "Я-концепції". Основи вивчення "Я-концепції" закладені в роботах американського психолога і філософа У. Джеймса, засновника психоаналізу З. Фрейда та дитячого психолога А. Фрейда.

Результати теоретичних і експериментальних досліджень засвідчують, що Я-концепція відіграє важливу роль в навчальній діяльності школярів і дозволяє значною мірою прогнозувати її результати (Н. Ю. Максимова, В. С. Мухіна, Н. В. Чепелева, О. Є. Гуменюк, В. А. Семиченко). Наявність позитивної Я-концепції та сприяння її розвитку в дитини є суттєвою умовою не лише ефективності навчальної діяльності, комфортного перебування дитини в школі, а й психічного розвитку молодшого школяра в цілому, його життєдіяльності та конструктивного входження у світ соціальних відносин.

У психологічному словнику "Я-концепція" визначена як підсумковий продукт роботи самосвідомості [8: 387]. Відповідно, "Я-концепцію" молодшого школяра можна охарактеризувати як систему уявлень дитини про саму себе, що включає: образ "Я" – ті слова, які дитина застосовує для опису свого характеру, особистих якостей; самооцінку – емоційно-афективну оцінку того уявлення, яке дитина складає про себе; поведінкову реакцію – конкретні дії, які можуть бути викликані образом "Я" і самооцінкою.

Діяльнісно-творчий показник включає також ряд критеріїв, а саме: творчий підхід до діяльності. Ступінь соціалізації молодшого школяра багато в чому залежить від його вміння творчо підійти до будь-якої діяльності. В сучасних умовах середній загальноосвітній навчальний заклад повинен забезпечувати не тільки систему загальноосвітніх і спеціальних знань, умінь і навичок учнів, але також формувати і розвивати у них потребу самостійно здобувати знання [4: 13]. У процесі творчої діяльності дитина не приходить до простих висновків, а розуміє цілісну картину світу, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між явищами, аналізує результати діяльності.

Такий критерій, як наявність навичок розподілу і організації діяльності дозволяє кожен трудовий

процес проаналізувати точки зору раціональності всіх дій, які потрібні для його успішного виконання. Доцільним буде проводити педагогу спостереження за діями дитини, а саме спостерігати: як дитина організовує своє робоче місце (що і як готує до роботи, як розміщує та ін.); чи послідовно виконує всі етапи роботи; чи використовує усі раціональні способи дій; чи застосовує контроль по ходу роботи і по її закінченню (розглядає, перевіряє, підправляє, проміжний або кінцевий результат) [9: 60; 10]?

Педагогу необхідно надавати допомогу дітям у вивченні методів планування діяльності, етапів її здійснення, навчати використовувати алгоритми різних видів діяльності, а також комбінувати і творчо складати власні алгоритми діяльності.

Будь-яка діяльність завершується конкретними результатами (позитивними чи негативними), які необхідно виявити і проаналізувати, тобто вміти давати адекватну оцінку власній діяльності і діяльності однолітків. Це дає можливість встановити, якою мірою результати відповідають меті діяльності, наскільки правомірною є і доцільна послідовність дій дитини. Інакше кажучи, визначається загальний підсумок роботи, її логіка, оформлення, тобто та кінцева інформація, без якої неможливо успішно прогнозувати подальший етап діяльності. Самооцінка діяльності відбувається на рефлексивно-оціночному рівні, коли дитина осмислює конкретний матеріал, аналізує свою діяльність і дає їй оцінку.

У процесі спілкування в учнів виникає потреба домовлятися та заздалегідь планувати свою діяльність. Цю можливість надає організація колективних спільних продуктивних творчих справ, засновниками такої концепції вважають А. Макаренка та І. Іванова. Перший у своїх працях подає технологію формування дитячого колективу та окреслює засоби формування особистості через нього, другий розглядає колективну творчу справу як форму організації навчально-виховної роботи та визначає її структуру, розуміє колективну творчу справу, як соціальну діяльність дитячої групи, спрямовану на створення продукту (творчого продукту) [8: 23].

Ми розглянули критерії, що представляють в сукупності структуру соціалізації особистості молодшого школяра. Оскільки доведено, що процес соціалізації буде проходити у дітей по-різному, відповідно до рівнів та критеріїв, то ми виділили соціально-недостатній, соціально-прийнятний та соціально-успішний рівні соціалізації молодшого школяра. Так, соціально-недостатній рівень вказує на утруднений процес адаптації до нового середовища, слабке володіння картиною оточуючого світу, невміння вступати в міжособистісні відносини, відсутнє вміння оцінювати взаємини у спільній діяльності з позиції соціальних норм; соціально-прийнятний – вміння орієнтуватися в ситуаціях, встановлювати свою позицію, оцінювати власні та спільні дії, прояв пізнавальної активності до знань соціальних відносин, вибірковий підхід до регулювання відносин на основі засвоєних соціальних норм; соціально-успішний – володіння способами рефлексивної оцінки власної діяльності і аналізу взаємодії з дорослими і однолітками, виявлення суперечностей і проблем, пов'язаних із взаємодією з іншими людьми, яскраво виражене прагнення до знань соціальних норм, відносин, поведінки у відповідність із засвоєними нормами в спілкуванні з однолітками і дорослими.

Отже, процес соціалізації особистості відбувається ефективно за умов проведення систематичної, послідовної роботи вчителя і при врахуванні сутності процесу соціалізації. Ефективній соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками сприятиме комплекс педагогічних умов, зокрема: залучення молодших школярів у різні види діяльності; розробка та обґрунтування авторської програми соціалізації молодшого школяра; діагностичне забезпечення процесу соціалізації молодшого школяра.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Таким чином, процес соціалізації проходить поступово: від рівня до рівня формуються якості особистості, збагачуються знання про соціальну дійсність, накопичується досвід соціальних взаємин та ін.

Результатом процесу соціалізації є сформованість у дітей соціальних якостей, певного рівня самосвідомості, самовизначення, самоствердження, тобто особистісного буття відповідно до можливостей дитини і навколишнього середовища. Основним критерієм соціалізації виступає просування молодшого школяра від соціально-недостатнього до соціально-прийнятного, а від нього до соціально-успішного рівня соціалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Філософський енциклопедичний словник [Текст]. – НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голова редкол. В. І. Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
2. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Лекції [Текст] : [навч. посіб.] / М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошнікова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 144 с.
3. Аксёнова Ю. А. Символы мироустройства в сознании детей / Ю. А. Аксёнова. – Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 272 с.
4. Куликовская И. Э. Педагогические условия становления целостной картины мира у дошкольников / И. Э. Куликовская. – М. : Пед. об-во России, 2002. – 224 с.
5. Гузенко В. А. Психологічна діагностика : [навч.-метод. посіб.] / В. А. Гузенко, Ю. В. Тодорцева ; Одес. нац. політехн. ун-т. – О. : Букаєв Вадим Вікторович [вид.], 2013. – 267 с.

6. Киянченко Е. А. Учим детей общаться / Е. А. Киянченко // Начальная школа. – № 6. – 2002. – С. 63–67.
7. Ларіонова В. Моральний вибір: феномен свідомості і поведінки [Електронний ресурс] / В. Ларіонова // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – 2012. – Вип. 16. – С. 120–126. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_filos_psihol_2012_16_23.
8. Приходько Ю. А. Формування позитивних взаємин у дитячому колективі / Ю. А. Приходько. – К. : Радянська школа, 1987. – 128 с.
9. Жигайло О. О. Я-концепція і учбова діяльність молодших школярів / О. О. Жигайло // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2006. – Т. VIII, вип. 8. – С. 86–91.
10. Жигайло О. О. Формування Я-концепції молодших школярів в умовах модернізації навчально-виховного процесу / О. О. Жигайло // Матеріали II-ї Всеукр. наук. конф. ["Проблеми та перспективи розвитку наук в умовах глобалізації"], (Тернопіль, 7 лист. 2006 р.) / МОН України, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 144–151.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Filosofskii entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopaedic Dictionary] [Tekst]. – NAN Ukrainy, In-t filosofii im. H. S. Skovorody ; holova redkol. V. I. Shynkaruk. – K. : Abrys, 2002. – 742 s.
2. Zabrotskyi M. M. Pedahohichna psykholohiia. Lektsii [Psychology of Education] [Tekst] : [navch. posib.] / M. M. Zabrotskyi, Yu. H. Shaposhnykova. – Kherson : OLDI-PLIuS, 2017. – 144 s.
3. Aksionova Yu. A. Symvoly myroustroistva v soznanii detei [Dispensation Symbols in the Consiousness of the Children] / Yu. A. Aksionova. – Ekaterynburh : Delovaia knyha, 2000. – 272 s.
4. Kulykovskaia I. E. Pedahohycheskiie usloviiia stanovleniia tselostnoi kartyiny mira u doshkol'nikov [Pedagogical Conditions for Holistic View of the World Formation of Preschool-age Children]. – M. : Ped. ob-vo Rossyy, 2002. – 224 s.
5. Huzenko V. A. Psykholohichna diahnozyka [Psychological Diagnostics] : [navch.-metod. posib.] / V. A. Huzenko, Yu. V. Todortseva ; Odes. nats. politekhn. un-t. – O. : Bukaiev Vadym Viktorovych [vyd.], 2013. – 267 s.
6. Kyianchenko E. A. Uchym detei obshchatsia [We Teach Children Communication] / E. A. Kyianchenko // Nachal'naia shkola [Primary School]. – № 6. – 2002. – S. 63–67.
7. Larionova V. Moral'nyi vybir : fenomen svidomosti i povedinky [Moral Choice : the Phenomenon of Consiousness and Behaviour] [Elektronnyi resurs] / V. Larionova // Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filosofski i psykholohichni nauky [The Precarpathian University Journal. Philosophy and Psychology]. – 2012. – Vyp. 16. – S. 120–126. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_filos_psihol_2012_16_23.
8. Prykhodko Yu. A. Formuvannia pozytyvnykh vzaiemyn u dytyachomu kolektyvi [The Formation of Positive Relations in the Children's Team] / Yu. A. Prykhodko. – K. : Radians'ka shkola, 1987. – 128 s.
9. Zhyhailo O. O. Ya-kontseptsiiia i uchbova diial'nist molodshykh shkoliariv [Self-construction and Learning Activity of Younger Schoolchildren] / O. O. Zhyhailo // Zbirnyk naukovykh prats' Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuksa APN Ukrainy [Collection of Scientific Papers of G. S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS Ukraine] / za red. S. D. Maksymenka. – K., 2006. – T. VIII, vyp. 8. – S. 86–91.
10. Zhyhailo O. O. Formuvannia Ya-kontseptsii molodshykh shkoliariv v umovakh modernizatsii navchal'no-vykhovnoho protsesu [The Formation of Self-construction of Younger Schoolchildren with the Modernization in the Educational Process] // Materialy II-yi Vseukr. nauk. konf. ["Problemy ta perspektyvy rozvytku nauk v umovakh hlobalizatsii"], (Ternopil, 7 lyst. 2006 r.) / MON Ukrainy, Ternopil'skyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni V. Hnatiuka. – Ternopil' : TNPu im. V. Hnatiuka, 2006. – S. 144–151.

Новицкая И. В., Колодяженская Т. Н. Педагогические условия социализации младших школьников в отношениях со сверстниками.

В статье рассмотрены педагогические условия социализации младших школьников. Доказано, что эффективной социализации младших школьников в отношениях со сверстниками способствует комплекс педагогических условий, в частности: привлечение младших школьников к различным видам деятельности; разработка и обоснование авторской программы социализации младшего школьника; диагностическое обеспечение процесса социализации младшего школьника. Выделены компоненты социализации, в частности когнитивный, мотивационно-ценностный и деятельно-творческий. Проанализированы их содержание, особенности и критерии выявления. Обосновано положение о том, что процесс социализации проходит постепенно: от уровня к уровню формируются качества личности, обогащаются знания о социальной действительности, накапливается опыт социальных отношений младших школьников.

Ключевые слова: социализация, младший школьный возраст, школа, условия, комплекс педагогических условий, компоненты и критерии социализации.

Novitskaya I. V., Kolodiazhenskaya T. M. Pedagogical Conditions for Socialization of Junior Pupils in Relations with Peers.

The article touches upon the issue of involving children in social experience. The author writes that it is important for society. Issues of socialization of junior pupils were engaged both by domestic and foreign researchers. However, insufficient attention is paid to the complex study of the process of socialization of junior pupils in relations with peers. There is a need for certain pedagogical conditions for the socialization of junior pupils in relations with peers. In our study, a complex of pedagogical conditions is a set of activities of the educational process in the system of work of a comprehensive school, which should ensure the achievement of a high level of socialization of the personality of a junior schoolboy. This is the involvement of a junior student in various activities; development and substantiation of the author's program of socialization of the junior pupil; diagnostic provision of the socialization process.

We identified the indicators and criteria for the socialization of the personality of the junior pupil. Thus, the criteria are the idea of the integrity of the picture of the world, the acquisition of knowledge and skills of social relations for functioning in society, the formation of value representations, the ability to make a moral choice, the ability to determine the motive behavior, the presence of a relatively integrated "I-concepts", creative approach to activities, skills distribution and organization of activities.

Effective socialization of junior pupils in relationships with peers will be facilitated by a set of pedagogical conditions determined by us. The process of socialization is gradual: from the level to the level personality traits are formed; the experience of social relationships is accumulated. The results of the process of socialization is the formation of children's social qualities, a certain level of self-awareness, self-determination, self-affirmation.

Key words: socialization, junior school age, general school, conditions, complex of pedagogical conditions, components and criteria of socialization.